

HARIDUSMINISTEERIUMI TEATAJA

AMETLIK AJAKIRI

Ilmub tarviduse järgi, umbes 24 vihikut aastas.

Toimetuse asukoht ja aadress: Tallinn, Haridusministeerium (Tõnismägi 11). Telef. 453-49

Nr. 1.	14. jaanuaril 1939.	Nr. 1.
---------------	----------------------------	---------------

- Haridusmin. Noorsoo ja Vabahariduse Osakonna, Kooliosakonna ja Kutseoskuse Osakonna 1939. a. 2. jaanuari ringkiri nr. 6208 Vabariigi aastapäeva eelõhtu pühitsemise, talispordipäevade ja kevadiste pidupäevade korraldamise asjas.
- Haridusmin. Noorsoo ja Vabahariduse Osakonna 1939. a. 2. jaanuari ringkiri nr. 66 ajakirjade „Varamu“, „Loomingu“ ja „Raamatukogu“ saatmise asjas 1939. a.
- Haridusmin. Kooliosakonna ja Kutseoskuse Osakonna 1939. a. 4. jaanuari ringkiri nr. 31680 raamatute ettetellimise asjas.
- Väljavõte Raadioringhäälingu kasutamise määrusest.
- Täiendus Haridusministeeriumi poolt alg- ja keskkoolidele ning gümnaasiumidele vastaval alal ainu- lubatuiks õpikuiks määratud raamatute nimestikule.
- Täiendus Haridusministeeriumi poolt keskkoolidele ja gümnaasiumidele tarvitamiseks lubatud raama- tute nimestikule.
- Haridusmin. Noorsoo ja Vabahariduse Osakonna 1939. a. 13. jaanuari ringkiri nr. 6209 avalike raamatu- kogude võrgu arendamise ja tegevuse korraldamise asjas.

AMETLIK OSA.

Haridusministeeriumi Noorsoo ja Vabahariduse Osakonna, Kooli- osakonna ja Kutseoskuse Osakonna 1939. a. 2. jaanuari ringkiri nr. 6208 maa- ja linnakoolivalitsustele, noortekomiteedele, koolijuhatajaile ja noorsoo-organisatsioonidele Vabariigi aastapäeva eelõhtu pühitse- mise, talispordipäevade ja kevadiste pidupäevade korraldamise asjas.

Möödunud kooliaastal tehti algust noorte poolt laiemaulatuslikult Vabariigi aastapäeva pühitsemisega, noortele talispordipäevade ja kevadiste pidupäevade korraldamisega. Neid üritusi tuleks, lähtudes saavutatud koge- mustest, jätkata ja edasi arendada ka käesoleval ja järgnevail aastail.

1. Vabariigi aastapäeva eelõhtu pühitsemine toimugu eelmise aasta eeskujul võimalikult kahes osas:

- a) langenute ja ajalooliste tegelaste haudade kaunistamine päeval rohe- lisega ja videviku tulekul tulekestega või pärgade panek Vabadus- sõja Mälestussambale;
- b) ruumides toimuv aktus, mil leiaks aset Eesti vabadusvõitlustes lan- genute mälestamine, kõne iseseisvuse rajamisest ja Vabadussõja sangerite, nii üldine kui ka üksikisikute, austamine.

Aastapäeva eelõhtu pühitsemise teostamise tunniaegade suhtes peetagu silmas ka jumalateenistust, kui sellekohane kohalikus kirikus sel õhtul pee- takse.

2. Talispordipäevade korraldamisel tuleb nii õpetajail kui ka noorsoo-organisatsioonide juhtivail tegelastel valvel olla, et päevad täidaksid neile pandud lootused, s. o., et nad kosutaksid noorte kehalist tervist, pakuksid võimalust vaimseks puhkuseks ja viiksid noored kontakti talvise loodusega ja selle iluga. Hoolitsetagu selle eest, et tegevus õpilastele ja teistele noortele oleks jõukohane ja hädaohutu. Arvestatagu ilmastikku. Kui määratud päevadel ilm pole sobiv, s. t. kui näit. temperatuur langeb alla 12°C, tuleb ettevõtte edasi lükata. Pikemate matkade puhul või päevi korraldades koolist eemal, nähtagu ette peatuspaigad ja seal soojad puhke- ning einestamisruumid. Liikumine toimugu ruttamata, et hoiduda higistamisest. Higiselt ei tohi millalgi peatuma jääda välja külma kätte. Suusavõistlustest ja teistest üritustest, millede puhul võib ette tulla higistamist, olgu osavõtjail kaasas tagavara-pesu. Ühtlasi hoolitsetagu võistlustel sooja ruumi eest, kus võistlejad saaksid end kuivatada ja pesu vahetada.

Talispordipäevade korraldamisel võiks kasutada üldjoontes järgmist kava:

Propaganda osa:

- 1) päevade avaloengud (talispordi rõõmuloov, tervislik ja kasvatuslik tähtsus);
- 2) talispordi alalt valguspiltide või filmide näitamine;
- 3) demonstratsioonid, rongkäike, võistlusi;
- 4) päevade pidulik lõppaktus mälestusmärkide, auhindade või diplomite väljaandmisega.

Õpetuslik osa:

- 1) tervishoidlikke juhiseid talispordi üritustel;
- 2) ühiseid jalutuskäike;
- 3) ühiseid kelgutamisi (hariliku, tõuke- või ühejalase-kelguga, nn. „lükiga“ — vt. „Eesti Kool“ 1938 nr. 10) ja kelguretki;
- 4) suusakursusi ja -retki, suusamänge; koolide ja noorsoo-organisatsioonide omavahelisi külaskäike;
- 5) kursusi uisutamises (hariliku, kiir- ja iluuislemise alal), jäähoki mäng;
- 6) talispordivahendite valmistamine.

Võistluste osa:

- 1) suusatamises poistele (ka suusamärgi saamiseks):

poiste B klassis (12—13 a.)	—	1,5 km	ajaga	12 min.	ja vähem;
„ A „ (14—15 a.)	—	3 „	„	21 „	„ „ „
noorte B „ (16—17 a.)	—	5 „	„	30 „	„ „ „
„ A „ (18—19 a.)	—	10 „	„	65 „	„ „ „

Samadel maadel võiks korraldada ka suusatamisi 5—10-isikulistele meeskondadele.

- 2) Kus võimalik, võiks küsimusse tulla võistlus tõukekelkudel või lükil, individuaalselt või meeskondade vahel poistele:

poiste B klassis (12—13 a.)	—	500 m;
„ A „ (14—15 a.)	—	1000 m;
noorte B „ (16—17 a.)	—	1500 m;
„ A „ (18—19 a.)	—	2000 m;

3) uisutamises poistele (ka uisutamismärgi saamiseks):

poiste B klassis (12—13 a.)	—	300 m	ajaga 55 sek;
„ A „ (14—15 a.)	—	300 m	„ 55 „ ja 500 m;
noorte B „ (16—17 a.)	—	500 m	„ 75 „ „ 1000 m;
„ A „ (18—19 a.)	—	500 m	„ 75 „
			ja 1500 m ajaga 4 min. 30 sek.

3. Kui kohtadel, maakonnalinnades ja teistes keskustes on kavatsusel kevadel korraldada noorte pidupäevi, siis on soovitat seda kohalikus ulatuses teostada ühiselt ning noorsugu kasvatava ja ühendava üritusena. Selliste ürituste kavade koostamisele ja eeltöödele asutagu varakult, et kogu asi selle ettevõtmisel võiks kujuneda läbikaalutuks ja kõigiti oma eesmärgi saavutavaks.

Noorsoo ja Vabahariduse Osakonna direktor J. Vellerind.

Kooliosakonna direktor V. Alttoa.

Kutseoskuse Osakonna direktor V. Päts.

Haridusministeeriumi Noorsoo ja Vabahariduse Osakonna 1939. a. 2. jaanuari ringkiri nr. 66 maa- ja linnakoolivalitsustele, vähemusrahvuste kultuurvalitsustele, linna- ning vallavalitsustele ja avalike raamatukogude juhatajatele „Varamu“, „Loomingu“ ja „Raamatukogu“ saatmise asjas 1939. a.

Haridusministeeriumi Noorsoo ja Vabahariduse Osakond teatab, et avalike raamatukogude võrku kuuluvaile raamatukogudele on möödunud aasta eeskujul ka 1939. aastaks tellitud riikliku toetuse arvel järgmised ajakirjad:

1. Haridusministri 22. novembri 1938. a. otsusega Kirjastus O/Ü „Kultuurkoondise“ väljaandel ilmuv ajakiri „Varamu“. Ilmub 10 numbrit aastas. Tellimishind Kr. 13.—. Toimetus ja talitus Tallinnas, Pärnu mnt. 10—3.
2. Haridusministri 26. novembri 1938. a. otsusega Eesti Kirjanikkude Liidu väljaandel ilmuv ajakiri „Looming“. Ilmub 10 numbrit aastas. Tellimishind Kr. 10.—. Toimetus ja talitus Tartus, Aia 19.
3. Haridusministri 12. detsembri 1938. a. otsusega Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu väljaandel ilmuv ajakiri „Raamatukogu“. Ilmub 4 korda aastas. Tellimishind Kr. 1.50. Toimetus ja talitus Tallinnas, Vabaduse puiestee 4.

Nende ajakirjade numbrid saadetakse ajakirjade talituste poolt avalikele raamatukogudele numbrite ilmumise järele kätte. Ajakirjad tuleb vastavalt nimestikesse kanda ja nende aastakäigud köita.

Juhtudest, kus mõni avalik raamatukogu neid ajakirju või mõnda neist ei peaks saama, palub Haridusministeeriumi Noorsoo ja Vabahariduse Osakond raamatukogu juhatajaid kohalike koolivalitsuste kaudu teatada Haridusministeeriumile.

Direktor J. Vellerind.

Vabaharidustöö nõunik A. Leinjärv.

Haridusministeeriumi Kooliosakonna ja Kutseoskuse Osakonna 1939. a. 4. jaanuari ringkiri nr. 31680 koolide juhatajaile raamatute ettetellimise asjas.

Teatame koolide juhatajaile, et koolidele on lubatud ette tellida Eesti Kirjanduse Seltsi poolt väljaantavat J. Silveti „Inglise-Eesti sõnaraamatut“ ja Konjunktuurinstituudi väljaandel ilmuvat teost „Eesti — 20 aastat iseseisvust“.

V. Alttoa
Kooliosakonna direktor.

J. Kiivet.
Kutseoskuse Osakonna abidirektor.

Väljavõte Raadioringhäälingu kasutamise määrusest.

RT 1938, 103, 892.

§ 24. Kasutamismaksust võidakse vabastada:

1. Riigi Ringhäälingu direktori poolt — avalikkudele ja õigustega era-koolidele kuuluvad või neile kasutada antud ja kooliruumides ülesseatud igasüsteemilised vastuvõtuseadmed, mida kasutatakse õppevahendina ja ringhäälingu kuulamise võimaldamiseks peamiselt õpilastele; varanduseta ja maksuvõimetute pimedate ja kõrvalist abi vajavate parandamata haigete ning samuti üle 40% tööjõust kaotanud Vabadussõja invaliidide isiklikult kasutatavad vastuvõtuseadmed.

T Ä I E N D U S

Haridusministeeriumi poolt alg- ja keskkoolidele ning gümnaasiumidele vastaval alal ainulubatuiks õpikuiks määratud raamatute nimestikule.

Haridusministeeriumi poolt algkoolidele ja progümnaasiumidele vastaval alal ainulubatuiks õpikuiks määratud raamatute nimestik (HMT 20 — 1938) täiendatakse järgmiste Matemaatika Õpetamise Komisjoni matemaatika õperaamatutega.

Matemaatika.

Progümnaasiumi III, IV ja V klass ning reaalkooli I, II ja III klass.

1. **Grüntal, J. — Rägo, G.** Algebra õpik keskkoolidele. Tartu, K.-ü. „Loodus“ 1938.
2. **Rägo, G. — Vihman, A.** Algebra harjutustik keskkoolidele. Tartu K.-ü. „Loodus“ 1938.

Gümnaasiumi I klass.

3. **Ratassepp, K. — Rägo, G.** Matemaatika harjutustik gümnaasiumile. I klassi kursus. Tartu, K.-ü. „Loodus“ 1938.

Gümnaasiumi II klass.

4. **Ratassepp, K. — Rägo, G.** Matemaatika harjutustik humanitaar-gümnaasiumile. II klassi kursus. Tartu, K.-ü. „Loodus“ 1938. Üalnimetatud raamatud on määratud käibele kuni 1. augustini 1943. Tallinnas, 31. detsembril 1938. Nr. 3167.

Haridusministeeriumi Kooliosakonna direktor V. Alttoa.
Algkooliasjade abijuhataja J. Pöldre.

T Ä I E N D U S

Haridusministeeriumi poolt keskkoolidele ja gümnaasiumidele tarvitamiseks lubatud raamatute nimestikule.

Haridusministeeriumi poolt keskkoolidele ja gümnaasiumidele tarvitamiseks lubatud raamatute nimestik (HMT 6 — 1934, 8 ja 16 — 1935, 10 — 1936, 14 — 1937 ja 16 — 1938) täiendatakse järgmiste raamatutega.

Eesti keel.

1. **Jänes, H. — Meiessaar, A. — Sööt, B.** Eesti kirjanduslugu II. Tartu, Eesti Kirjastuse Kooperatiiv 1938.
2. **Jänes, Harald — Parlo, Oskar.** Eesti keele grammatika ja harjutustik koolidele II. Progümnaasiumi II ja algkooli VI klassile. Teine, täiendatud trükk. Tartu, Noor-Eesti 1938.
3. **Jänes, Harald — Parlo, Oskar.** Eesti keele grammatika ja harjutustik koolidele III. Vormiõpetus. Progümnaasiumi III, reaalkooli I ja kutsekooli I klassile. 2. trükk. Tartu, Noor-Eesti 1938.
4. **Jänes, Harald — Parlo, Oskar.** Eesti keele grammatika ja harjutustik koolidele IV. Lause- ja kirjavahemärkide-õpetus. Progümnaasiumi IV, reaalkooli II ja kutsekooli II kl. Teine, täiend. trükk. Tartu, Noor-Eesti 1938.
5. **Kobolt, E.** Eesti keele õpetus saksa koolidele I. Hääliku- ja vormiõpetus. Tallinn, 1938.
6. **Mihkla, K.** Eesti kirjanduse ülevaade II. Tööraamat gümnaasiumi II klassile. 2. trükk. Tartu, Noor-Eesti 1938.
7. **Mihkla, K.** Lühike ülevaade eesti kirjandusest. Progümnaasiumi V klassile, reaalkooli III klassile ja kutsekooli viimasele klassile. 2. trükk. Tartu, Noor-Eesti 1938.
8. **Muuk, E.** Eesti koolisõnaraamat. Tartu, Eesti Kirjanduse Selts 1938.
9. **Muuk, Elmar.** Lühike eesti keeleõpetus I. 8. trükk. Tartu, Eesti Kirjanduse Selts 1938. (Lubatud tarvitamiseks gümnaasiumis.)
10. **Muuk, E. ja Tedre, M.** Lühike eesti keeleõpetus II. 6. trükk. Tartu, Eesti Kirjanduse Selts 1938 (Lubatud tarvitamiseks gümnaasiumis.)

11. **Muuk, E. ja Mihkla, K.** Eesti keskkooli-grammatika ühes harjutustikuga I. Progümnaasiumi I klassile. 4. trükk. Tartu, Eesti Kirjanduse Selts 1938.
12. **Muuk, E. ja Mihkla, K.** Eesti keskkooli-grammatika ühes harjutustikuga II. Häälikuõpetus. Keskkooli II klassile. Kolmas, muutmata trükk. Tartu, Eesti Kirjanduse Selts 1938.
13. **Muuk, E. ja Mihkla, K.** Eesti keskkooli-grammatika ühes harjutustikuga III. Vormiõpetus. Progümnaasiumi III kl. ja reaalinng kutsekooli I kl. 4. täiendatud ja 5. muutmata trükk. Tartu, Eesti Kirjanduse Selts 1938.
14. **Muuk, E. — Mihkla, K. — Tedre, M.** Eesti keskkooli-grammatika ühes harjutustikuga IV. Lauseõpetus. Progümnaasiumi IV kl. ja reaalinng kutsekooli II klassile. Teine, täiend. trükk. Tartu, Eesti Kirjanduse Selts 1938.
15. **Muuk, E. ja Mihkla, K.** Eesti keskkooli-grammatika ühes harjutustikuga V. Tuletusõpetus. Progümnaasiumi V kl., reaalkooli III kl. ja kutsekooli viimasele klassile. Teine muudetud trükk. Tartu, Eesti Kirjanduse Selts 1938.

Inglise keel.

16. **Kreutzberg, M.** Inglise keele õpik I. Progümnaasiumi I klassi kursus. Tartu, Kirjastus „Kool“ 1938.
17. **Montgomery, Florence.** Misunderstood. With a vocabulary by Mary Sarap and Hilja Pavelson. Tartu, Noor-Eesti 1938.
18. **Simre, M.** English Grammar with exercises. Tartu, Kirjastus „Kool“ 1938.
19. **Stevenson, R. L.** Treasure Island. Abridged and simplified by E. Tiling and J. Silvet. 3. trükk. Tartu, Eesti Kirjanduse Selts 1938.
20. **Silvet, J. and Tiling, E.** Exercises to R. L. Stevenson's Treasure Island. 2. trükk. Tartu, Eesti Kirjanduse Selts 1938.

Saksa keel.

21. **Graf, A. E.** 18. Lustige Geschichten. Tallinn, 1938.
22. **Kobolt, E.** Saksa keele tööraamat I. Keskkoolile. 3. trükk. Tartu, Loodus 1938.

Prantsuse keel.

23. **Vaganay, L. J.** Lectures françaises. Tartu, Akadeemiline Koopereeratiiv 1938. (Lubatud abiraamatuna.)
24. **Villecourt, Louis.** Lühike prantsuse keele grammatika. Tartu, Eesti Kirjanduse Selts 1938. (Lubatud abiraamatuna.)

Ajalugu.

25. **Adamson, J.** Ajalugu I. Progümnaasiumi I klassi kursus. Tartu, Loodus 1938.
26. **Adamson, J.** Ajalugu II. Progümnaasiumi II klassi kursus. Tartu, Loodus 1938.
27. **Adamson, J.** Ajalugu III. Progümnaasiumi III kl. ja reaalkooli I kl. kursus. Tartu, Loodus 1938.

28. **Adamson, J.** Ajalugu IV. Progümnaasiumi IV kl. ja reaalkooli II kl. kursus. Tartu, Loodus 1938.
29. **Adamson, J.** Ajalugu gümnaasiumile I. Gümnaasiumi humanitaarharu I kl. kursus. Tartu, Loodus 1938.
30. **Adamson, J.** Ajalugu gümnaasiumile II, esimene osa. Tartu, Loodus, 1938.
31. **Konks, J.** Eesti ajalugu I. Ajaloo õpperaamat progümnaasiumi I klassile. Tartu, Eesti Kirjanduse Selts 1938.
32. **Konks, J.** Eesti ajalugu II. Ajaloo õpperaamat progümnaasiumi II klassile. 1. vihk. Tartu, Eesti Kirjanduse Selts 1938.
33. **Konks, J.** Vana- ja keskaeg. Ajaloo õpperaamat progümnaasiumi III ja reaalkooli I klassile. Tartu, Eesti Kirjanduse Selts 1938.
34. **Konks, J.** Uus- ja uusim aeg. Ajaloo õpperaamat progümnaasiumi IV ja reaalkooli II klassile. Tartu, Eesti Kirjanduse Selts 1938.
35. **Madisson, J. — Ney, G. — Tarvel, P. — Konks, J.** Ajalugu gümnaasiumile I. Esimene vihk. II trükk. Tartu, Eesti Kirjanduse Selts 1938.

Filosoofia.

36. **Prof. Ramul, K.** Psühholoogia. 2. täiend. ja parand. trükk. Tartu, Kirjastus „Kool“ 1938.

Loodusõpetus.

37. **Prof. Piiper, J. ja Simre, V.** Zooloogia õpperaamat reaalkooli I klassile. Tartu, Loodus 1938.
38. **Simre, Vello.** Zooloogia õpperaamat progümnaasiumi III klassile. 3. parandatud trükk. Tartu, Loodus 1938.
39. **Vaga, August.** Botaanika III. Õpperaamat progümnaasiumi III klassile, 4. trükk. Tartu, Loodus 1938.
40. **Vaga, August.** Taimeriigist I. Õpperaamat reaalkooli I klassile. Tartu, Loodus 1938.
41. **Vaga, August.** Taimeriigist II. Õpperaamat reaalkooli II klassile. Tartu, Loodus 1938.

Tervishoid.

42. **Kask, M. — Normann, H.** Tervishoiu õpperaamat gümnaasiumi II klassile. Tartu, Loodus 1938.

Füüsika.

43. **Erlemann, V.** Füüsika gümnaasiumile II. Tartu, Loodus 1938.
44. **Lang, J.** Füüsika gümnaasiumile I. Tartu, Loodus 1938.

Keemia.

45. **Veiderma, A.** Keemia ja mineraloogia. Keskkooli-kursus. IV trükk. Tallinn, 1938.
46. **Veiderma, A.** Orgaaniline keemia. Gümnaasiumi I klassi kursus. II täiend. ja parandatud trükk. Tallinn, autor 1937.

Maateadus.

47. **Kents, J.** Välismaailmajaod. Õpperaamat reaalkooli I ja progümnaasiumi III klassile. Maateadus II. 6. muudetud ja parand. trükk. Tartu, Loodus 1938.
48. **Kents, J.** Euroopa. Maateaduse õpperaamat reaalkooli II ja progümnaasiumi IV klassile. IV trükk. Tartu, Loodus 1938.
49. **Kents, J.** Eesti. Õpperaamat reaalkooli III ja progümnaasiumi V klassile. Maateadus IV. Viies, parandatud trükk. Tartu, Loodus 1938.
50. **Parts, A.** Maateaduse töö- ja õpperaamat progümnaasiumi II klassile. Tartu, Noor-Eesti 1938.
51. **Parts, A. — Valdas, E.** Maateaduse õpperaamat reaalkooli I klassile ja progümnaasiumi III klassile. Tartu, Noor-Eesti 1938.

Raamatupidamine.

52. **Tammo, J.** Raamatupidamise õpetus harjutustega koolidele ja iseõppijaile I. Tartu, Loodus 1938.

Laulmine.

53. **Päts, Riho.** Lemmiklaulik VII. Reaalkooli I, II ja III, progümnaasiumi III, IV ja V, vastavate kutsekoolide ja koolikooride lauluvara. Tallinn, K.-ü. „Kooli-Kooperatiiv“ 1938.

Usuõpetus.

54. **Gnadenteich, J.** Kodumaa Kirikulugu. Usuõpetuse õpperaamat progümnaasiumi V ja reaalkooli III kl. Tartu, Noor-Eesti 1938.
55. **Gnadenteich, J.** Üldine Kirikulugu. Uusaeg. Gümnaasiumi II klassile. Tartu, Noor-Eesti 1938.
56. Uus Testament. Briti ja välismaa Piibliseltsi väljaanne, Tallinn 1938. Tallinnas, 31. dets. 1938. Nr. 31670.

Haridusministeeriumi Kooliosakonna direktor V. Altkoa.
Algkooliasjade abijuhataja J. Pöldre.

Haridusministeeriumi Noorsoo ja Vabahariduse Osakonna 1939. a. 13. jaanuari ringkiri nr. 6209 maa- ja linnakoolivalitsustele, vähemusrühvuste kultuurvalitsustele, koolide inspektoreile, vallavalitsustele ja avalike raamatukogude juhatajaile avalike raamatukogude võrgu arendamise ja tegevuse korraldamise asjas.

Avalike raamatukogude võrgu arenemise ja tegevuse püsimiseks seadusepärases ja otstarbekohases suunas palub Haridusministeeriumi Noorsoo ja Vabahariduse Osakond silmas pidada järgmist:

1. On hakanud esinema juhtumeid, kus mõned avalike raamatukogude ülesandeid täitnud eraraamatukogud on arvatud avalike raamatukogude võrgust välja ja jäetud töötama mõne avaliku raamatukogu osakondadena.

Säärane suund ei ole avalike raamatukogude võrgu arengu seisukohalt soovitatav. Vaatlused on näidanud, et raamatukogu lugejaskond koosneb peamiselt isikuist, kes elavad kuni 5 km kaugusel raamatukogust. Järelikult oleneb raamatukogu kasutamine tähtsal määral raamatukogu kättesaadavusest, millist nõuet rõhutab Avalikkude raamatukogude seaduse (SK VI 1938, 1, 18) § 2.

Kättesaadavuse seisukohalt ei ole avalike raamatukogude võrk kusagil sedavõrd tihe, et seda oleks põhjust harvendada, vaid vastupidi — see võrk vajab täiendamist uute raamatukogude asutamise, eraraamatukogude võrkuvõtmise või raamatukoguosakondade avamise teel.

Neis kohtades, kus uute raamatukogude asutamine on seotud raskustega, tuleb raamatukoguosakondade avamisele eelistada eraraamatukogude võrkuvõtmist, kuna viimane moodus rakendab laialdased rahvahulgad neile määratud haridusasutuse ülalpidamisele ning koondab ja süvendab seega nende huvi ja armastust selle asutuse vastu.

Raamatukoguosakond seda ei võimalda. Osakonnal puudub iseseisvus ja õigus omavalitsuse ning riigi toetusele, sest Avalikkude raamatukogude seaduses sellist toetust pole ette nähtud. Et ka osakond vajab ruume, raamatute hoiupaika, juhatajat-hoidjat (laenutajat) ja teatavat rakendust, siis on tema majanduslike kulude sääst iseseisva raamatukoguga võrreldes küsitav. Osakond eeldab suurema hästijuhitud kogu ning vastava erirakenduse olemasolu, et vältida osakonna kaudu laenutatud raamatute kadumaminekut.

Raamatute valiku mitmekesistamist avalikes raamatukogudes ja nende arvu tõstmist on võimalik saavutada Avalikkude raamatukogude seaduse § 4 ettenähtud viisil — kohalike keskraamatukogude moodustamise ja tegevusse rakendamise teel. Jättes kaasraamatukogudele nende iseseisvuse, kooskõlastab keskraamatukogu nende tegevust: korraldab raamatute ühisoste nii, et erinevatele kogudele muretsetakse eri raamatud, mis läbilugemise järele kogude vahel vahetatakse ja lõpuks koondatakse nende omanike kogudesse.

2. Uute raamatukogude võrkuvõtmisel tuleb hoolitseda selle eest, et võrku võetud raamatukogu suhtes täidetakse seaduse nõudeid vastaval juhul eraraamatukogu omanikuga lepingu sõlmimise (Av. rmtk. sead. § 9; Haridusmin. määrus av. rmtk. kohta RT 1927, 92 § 12), nõukogu või toimkonna moodustamise ja selle kodukorra kinnitamise (§ 14), raamatute laenutamisel võetava kindlustuse ja tähtjaks mittetagasisitoomisel võetava trahvi normide kinnitamise (§ 18), lugemismaksude ja raamatukogu lähema tarvitamiskorra kindlaksmääramise (§ 18 märkus I ja § 17) ja raamatukogu juhataja ametisemääramisest kohalikule koolide inspektorile teatamise (Raamatukogu juhataja kutse omandamise ja raamatukogude juhatajate teenistuse määruse, RT 1934, 102, 799, § 19) asjas.

Eraraamatukogu võrgust kustutamisel tuleb kohalikul omavalitsusel omal algatusel korraldada riigi ja omavalitsuse summadega ostetud raamatute võtmist omavalitsuse valdusse — uue raamatukogu asutamiseks või mõnele teisele avalikule raamatukogule üleandmiseks (§ 9).

Kõigist muudatustest avalike raamatukogude võrgus (raamatukogude võrkuvõtmine ja võrgust kustutamine, muudatused ülalpidaja suhtes, asukohas ja postiaadressis) tuleb maa- ja linnakoolivalitsustel viivitamata teatada Haridusministeeriumi Noorsoo ja Vabahariduse Osakonnale ühes vastava muudatuse tähtaja märkimisega.

3. Avalike raamatukogude majapidamise alal on ilmnunud üksikuid juhtumeid, mil raamatukogule määratud riigi ja omavalitsuse toetussummad,

mis Haridusministeeriumi määruse avalikkude raamatukogude kohta § 10 järgi tuleb vastavalt ära tarvitada hiljemalt kolme kuu jooksul, raha kättesaamisest arvates, on seisnud pikemat aega kasutamata või neid on kasutatud mitte kirjanduse muretsemiseks, nagu määrab Av. raamatukogude seaduse § 8, vaid mõneks muuks otstarbeks.

Sääraste nähtuste vältimiseks juhib Noorsoo ja Vabahariduse Osakond tähelepanu Haridusministeeriumi määruse avalikkude raamatukogude kohta § 15-le ja Haridusministeeriumi Kooliosakonna 1934. a. 24. oktoobri ringkirjale nr. 31916 (HMT 15 — 1934), mille järgi kohalikud omavalitsused on kohustatud vähemalt üks kord aastas revideerima vastavate revisjonikomisjonide kaudu nende piirkonda kuuluvate avalike raamatukogude majapidamist ja majanduslikku asjaajamist.

1937/38. tegevusaastal on seda nõuet täidetud ainult 481 raamatukogu ehk 35% suhtes nende üldarvust (736).

4. Raamatukogujuhataja äraolekul tuleb temale jätta asetäitja (Av. rmtk. sead. § 12), juhatajate vahetusel tuleks raamatukogu üleandmist toimetada vastava akti järgi, raamatukogu lahtioleku aeg ja asukoht teha üldiselt teatavaks rahva kogumiskohtadesse ülespandud teadaannete läbi, raamatukogu lähem kasutamiskord ühes kasutamismaksu, kindlustuse ja trahvi normidega panna välja raamatukogu ruumi ja raamatukogu hoonele asetada võimalikult raamatukogu silt.

Noorsoo ja Vabahariduse Osakonna direktor J. Vellerind.
Vabaharidustöö nõunik A. Leinjärv.

MITTEAMETLIK OSA.

Haridusministri otsused teenete tunnustamise asjas.

Haridusminister, hinnates Viru maakoolivalitsuse juhataja Ernst Raatma tegevust ja tunnustades tema teeneid muusikalise tegevuse ja vabahariduse alal, otsustas 1938. a. 22. novembril anda Ernst Raatma'le teenete tunnustuse Rakvere Rahvamaja ja Haridusseltsi segakoori 30 aastapäeva puhul.

Haridusminister, hinnates Tallinna Tööoskusameti eksamikomisjoni liikme Jaan Kross'i tegevust ja tunnustades tema teeneid tööstusliku kutseoskuse edendamise alal, otsustas 1938. a. 7. oktoobril anda Jaan Kross'ile teenete tunnustuse tema 60 a. sünnipäeva puhul.

Haridusminister, hinnates Albu algkooli juhataja Johannes Raudsepp'a tegevust ja tunnustades tema teeneid pedagoogilisel alal, otsustas 1938. a. oktoobrikuul anda Johannes Raudsepp'ale teenete tunnustuse Albu algkooli külastuse puhul Haridusministri poolt.

Statistilisi andmeid.

Ajakirja „Eesti Statistika“ 1938. a. juunikuu — detsembrikuu numbrites on avaldatud Haridusministeeriumi ning temale alluvate ja järelevalvele

kuuluvate asutiste tegevuse alalt ja tegevusse puutuvad järgmised kirjutised ühes statistiliste andmetega:

1. Avalikud raamatukogud 1936/37. a., nr. 200(7)—201(8).
2. Alg- ja keskkoolid ning gümnaasiumid 1937/38. õ./a., nr. 205(12).

Riigi Teatajas 1938. a. 1. oktoobrist kuni 1939. a. 1. jaanuarini avaldatud rahvahariduse ja kultuuriala seaduste ja määruste nimestik.

Haridusministeeriumi korralduse õpetajate edasiharimiskursuste kohta Tartu Ülikooli juures kehtivuse kaotamise määrus, RT 1938, 86, 772.

Riigi Kunsttööstuskooli juures asuvate trükitööstuse oskuskursuste põhi-kirja kehtivuse kaotamise määrus, RT 1938, 86, 773.

Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise määrus, RT 1938, 87, 777.

Vabariigi Valitsuse otsus 13. oktoobrist 1938. a. pensionikapitalimaksu võtmise korra kohta, RT 1938, 88, 784.

Põllumajanduslikkude katseasutiste teaduslikkude tööjoudude liigituse määrus, RT 1938, 91, 800.

Vabariigi Valitsuse otsus 10. novembrist 1938 maa-alade looduskaitse alla võtmise kohta, RT 1938, 94, 816.

Ülikoolide seaduse õiendus, RT 1938, 96, 826.

Lühiaegsete kodukoolide asutamise ja töötamise määrus, RT 1938, 97, 838. (See määrus on avaldatud ka HMT 25 — 1938).¹

Tariifinõukogu otsus 18. novembrist 1938 raudtee reisijate- ja pagasiveo tariifi nr. 189 muutmise ja täiendamise kohta, RT 1938, 97, 841. (See otsus on avaldatud ka HMT 25 — 1938).

Vabariigi Valitsuse otsus 24. novembrist 1938 Haapsalu Progümnaasiumi õppemaksu kindlaksmääramise kohta, RT 1938, 98, 851.

Vabadussõja üleriikliku monumendi püstitamise korraldamise seadus, RT 1938, 99, 859.

Üheaastase õppeajaga põllunduskoolide õppetöö korraldamise määrus, RT 1938, 99, 864. (See määrus on avaldatud ka HMT 26 — 1938).

Määrus välismaale korraldatavate huvi- ja õppereiside kohta, RT 1938, 99, 867.

Põllutöö- ja maaparanduskooli õppetöö korraldamise määrus, RT 1938, 101, 873. (See määrus on avaldatud ka HMT 26 — 1938).

Vabariigi Valitsuse otsus 8. detsembrist 1938 Õpperaamatute Komitee asutamisest, RT 1938, 103, 888.

Raadioringhäälingu kasutamise määrus, RT 1938, 103, 892. (Selle määrusega on kaotanud kehtivuse Raadioringhäälingu kasutamise määrus, mis on avaldatud RT 1935, 54, 505 ja 1936, 78, 634 ja mille väljavõte on avaldatud HMT 15 — 1936 ning käsiraamatus „Eesti Rahvahariduse ja Kultuuriala Korraldus“, lk. 561).

Tartu Ülikooli juures eraisikute, asutiste ja välisriikide poolt loodavate ja ülalpeetavate eriprofessuuride ja muude õppekohtade ning eraisikute, eraorganisatsioonide ja välisriikide poolt asutatavate uurimis- ja õppeasutiste määrus, RT 1938, 104, 898.

Sotsiaalministri otsus üksikute puude ja rändrahnude looduskaitse alla võtmise asjas, RT 1938, 105, 914.

Perekonnanimede ja nimede lihtsustatud korras muutmise tähtaja pikendamise seadus, RT 1938, 106, 921.

Vabariigi Valitsuse otsus 22. detsembrist 1938 Tallinna linna saksa algkoolis klassikomplektide arvu vähendamisest, RT 1938, 106, 925.